

SØREN KIERKEGAARD

Krščanski (na)govori

Molitev

Nebeški Oče! Spomladi se vse v naravi vrne z novo močjo in lepoto; ptice in lilije niso od lani ničesar izgubile: o, da bi se mogli tudi mi celi vrniti k pouku teh učiteljic! A če je bilo naše zdravje v minulem času morda načeto – o, da bi ga mogli spet okrepiti, s tem da bi se dali znova poučiti lilijam na polju in pticam neba!

Uvod

Postava je bila dana z vrha Sinaja med grmenjem z neba; vsako živo bitje, ki bi se neprevidno in povsem nedolžno približalo sveti gori, je moralo biti usmrčeno – po Postavi. Govor na gori pa je bil izrečen ob vznožju gore. Takšno je razmerje Postave do Evangelija, ki je nebo, ki je sestopilo na zemljo. Ob vznožju gore: tako zelo Evangelij kaže milino, tako zelo je zdaj Božje, ki se poniža, blizu zemlje in vendar bolj nebeško. In kar je še več, pridružile so se tudi lilije in ptice; in ne bi rekli, da je to neke vrste zabavna udeležba ... za igro; kajti če resno postane z njihovo prisotnostjo še bolj sveto, postane zaradi tiste vrste zabavnega, ki je kljub vsemu ta prisotnost. Spadajo zraven; še več, so del pouka; kajti nedvoumno je Evangelij res učitelj v pravem pomenu; Kristus je »pravi učitelj« – pot, rešnica in življenje v nauku; ptice in lilije pa so nekakšne pomožne

Pri Celjski Mohorjevi družbi bo jeseni izšla knjiga meditacij filozofa S. Kierkegaarda z naslovom KRŠČANSKI (NA)GOVORI. Iz nje navajamo začetno meditacijo o krščanskem uboštvu. Prevedel jo je Janez Zupet.

učiteljice. Kako je to mogoče? Vprašanje ni tako težko. Lilije in ptice namreč niso *poganke*; niso pa tudi *kristjanke*; in prav zato so lahko dragocene sodelavke pri pouku krščanstva. Če jih opazuješ, odkriješ način življenja poganov, ki dejansko ne živijo kakor te; in če živiš kakor te učiteljice, si kristjan, kar oni niso in ne morejo postati. Poganstvo je v nasprotju s krščanstvom; lilije in ptice pa se ne postavljajo po robu nobenemu od teh nasprotnikov; igrajo svojo vlogo, če smem reči, zunaj razpravljanja in se modro držijo ob strani vsakega spopada. In da ne bi ne sodile ne obsojale, jih Evangelij kliče na pomoč, da bi pojasnil naravo poganstva, s tem pa tudi zahteve, naslovljene na kristjane. Lilije in ptice se vmešajo, da bi preprečile sodbo, kajti one ne sodijo nikogar; tudi ti ne smeš soditi pogana, temveč se moraš poučiti pri lilijah in pticah. Težka je njihova naloga in kočljiv njihov položaj v pouku; tudi ga nihče drug ne bi mogel opravljati; vsak drug bi hitro začel obtoževati in soditi pogana in peti hvalnice kristjanu, namesto da bi ga poučeval; ali pa soditi – s tem da bi ga smešil – tako imenovanega kristjana, ki ne bi tako živel. Lilije in ptice pa, v celem predane pouku, ki jih poučiva, ostajajo povsem neopazne: ne gledajo ne na desno ne na levo; ne delijo ne pohval ne graj, kakor navadno počne učitelj; in kakor »pravi Učitelj«, o katerem je zapisano, da »ne gleda na osebo« (Mr 12,14), se menijo le zase. In vendar: kako se ne bi poučili ob pogledu nanje? Kak učitelj morda daje vse od sebe, pa se človek včasih sprašuje, ali ima učenec kaj od njegovih učnih ur; a čeprav lilije in ptice sploh ničesar ne storijo, je skoraj nemogoče, da se ob njih ne bi o čem poučili. Mar nas ne morejo naučiti že tega, v čem je pouk, krščanski pouk, velika umetnost pouka, kjer se človeku zdi, da ne stori nič drugega kakor to, da se ukvarja s sabo, a na tako živ, presunljiv in prepričljiv način, ki te tako malo stane in je tako ganljiv, da je nemogoče, da od tega ne bi imel koristi! Gotovo, kadar je človeški učitelj napravil vse, pa učenec ni imel nič od tega, lahko reče, da to ni njegova krivda; kadar pa si se naučil kup stvari od lilij in ptic, se mar ne zdi, da rečejo: »To ni naša krivda.« Tako dobrohotne in človeške so do učenca in vredne svojega božanskega poslanstva.

Si kaj pozabil? Takoj so pripravljene znova začeti zate, nenehno ponavljati tako dobro, da si končno primoran znati; če se ničesar ne naučiš od njih, ti nič ne očitajo, temveč nadaljujejo svoj pouk z neustavljivo vztrajnostjo in se trudijo le za to, da bi pojasnile; in če se od njih kaj naučiš, vso zaslugo pripišejo tebi, kot da one pri tem nimajo nič in kot da ti nisi njihov dolžnik; nikogar ne zavrnejo, najsi je kdo še tako nepripraven za pouk, in ne zahtevajo nobene podrejenosti, niti od tistega, ki so ga najbolj poučile. O čudovite učiteljice! Če se od vas naučimo le umetnosti poučevanja, kakšen brezmejen pouk bi prejeli! Velika stvar je že to, če se človeški učitelj sam drži svojih besed; kajti največkrat govorimo o tistem, česar ne udejanjamo kaj dosti – a to je že pripomba o drugem, ki je lilije in ptice niso nikoli izrekle! A v nekem smislu tudi ve ne delate tega, kar govorite, kajti ve delate, ne da bi sploh kaj govorile. A kako čudovito je vaše mojstrstvo v umetnosti poučevanja – ve, ki delate vedno isto v komaj prekinjeni tišini, vedno zveste samim sebi v teku let in od jutra do večera, najsi vas cenimo, razumemo, opazujemo ali ne!

Tako nas lilije in ptice učijo, kaj so skrbi poganov, prav tiste, ki jih te učiteljice ne poznajo, pa čeprav imajo podobne potrebe. Vendar bi se mogli o teh skrbeh poučiti še drugače, tako, da bi šli v pogansko deželo in videli, kako ljudje tam živijo in kaj so njihove skrbi. In še na tretji način: tako, da gremo – a kaj govorim? Saj smo že tu – v krščansko deželo, v kateri živijo samo kristjani, tako da moramo zaključiti: skrbi, ki jih ne najdemo pri nas kljub našim nujam in ustreznim potrebam, morajo biti skrbi poganov. Tako bi mogli sklepati, če nam žal neki drug način gledanja ne bi prepovedoval sklepa iz te premise in nas ne bi zavezoval k izjavi: na te skrbi naletimo med ljudmi te dežele, torej je ta dežela poganska. Kar bi rekli o skrbeh poganov, bi tedaj zvenelo kot smešenje. Vendar si ne moremo dovoliti tako stroge sodbe o krščanstvu in se ne prepustiti temu skoraj krutemu norčevanju, ki bi se – to dobro vidimo – zvrnilo tudi na nas, ki govorimo in ki tudi nismo tako popoln kristjan. Toda ne pozabimo, da bi naš (na)govor mogel imeti to zahrbtno misel: če bi povzel besedo angel, bi nas morda

tudi smešil, nas, ki se imamo za kristjane; namesto da bi grajal povprečnost našega krščanstva, bi predstavil skrbi poganov in vsakič dodal: »A v tej deželi, ki je krščanska, seveda ne najdemo takih skrbi,« ki so dejansko značilne za pogane; ali nasprotno, iz dejstva, da je dežela krščanska, bi mogel sklepati, da so bile te skrbi po krivem pripisane poganom; mogel bi si tudi predstavljati krščansko deželo, ki je naseljena izključno s kristjani, si umišljati, da v njej vidi našo, in sklepati: ker se te skrbi ne pojavljajo v njej, morajo biti to skrbi poganov. Ne pozabimo tega; in ne pozabimo tudi tega, da so pogani krščanstva najbolj propali: pogani iz pogan-ske dežele se še niso povzdignili do krščanstva; tisti iz krščanskih dežel pa so padli nižje od poganstva; prvi pripadajo padlemu rodu, drugi pa so, potem ko so bili povzdignjeni, znova padli, in še nižje.

Verski (na)govor se torej na različne načine trudi, da bi v človeku omogočil zmagoslavje večne resnice, vendar ne pozablja, da je njegova prva dolžnost, da jo ublaži, kjer je potrebno, s pomočjo lilij in ptic. Ti, ki se bojuješ, daj se omehčati! Človek se lahko pozabi smejati, a Bog nas varuj, da bi se kdaj pozabili nasmehnuti! Brez škode lahko pozabimo na marsikaj in sprijazniti se moramo s tem, da na stara leta izgubimo vrsto spominov, ki bi jih želeli ohraniti; a Bog daj, da bi človek vse do svojega blaženega konca ne pozabil na lilije in ptice!

I

SKRIB ZARADI UBOŠTVA

Ne bodite torej v skrbeh in ne govorite: Kaj bomo jedli ali kaj bomo pili? Kajti po vsem tem sprašujejo pogani (Mt 6,31-32).

Ptica nima te skrbi. Od česa živi? Kajti ta hip ne govorimo o liliji, ki ima to srečo, da živi od zraka; kaj pa ptica? Državni uradnik, to vemo, mora skrbeti za veliko stvari; včasih ima opraviti z reveži brez dohodkov; drugokrat se ne zadovolji s tem, da vidi, da ima nekdo sredstva; pozove ga k sebi in ga vpraša, od česa živi. Kaj pa ptica? Ta ne živi od tega, kar nakopiči v žitnice, ker tega ne dela, in v resnici ne živimo nikoli od zalog, ki jih tako hranimo. Od česa živi? Ne more si biti na jasnem o tem; če bi jo to vprašali, bi gotovo odgovorila kakor sleporojeni, ki so ga vprašali, kdo mu je omogočil vid: »*Ne vem, vem pa nekaj: bil sem slep in zdaj vidim;*« ptica bi rekla enako: *Ne vem, vem pa nekaj: živim.* Od česa torej? Od »*vsakdanjega kruha*«, te nebeške hrane, ki ni nikoli shranjena za zimo, te velikanske zaloge, ki je tako dobro varovana, da je nihče ne more ukrasti; kajti tat lahko odnese samo to, kar »*se hrani za noč*«; nihče pa ne more ukazati tega, kar se uporablja čez dan.

Je ptica uboga?

Hrana za ptico je torej vsakdanji kruh, ustrezen delež, zadosten brez nadaljnega, tisto malo, kar potrebuje uboštvo. Je torej ptica uboga? Namesto da odgovorimo, bomo vprašali: Ona da je uboga? Nikakor. Prav tu se pokaže učiteljica, kakršna je; če bi jo presojali po vidnih zalogah, je njen položaj revščina, in vendar ni uboga; in nihče naj je ne skuša tako opredeliti. Kaj to pomeni? Da je njen položaj revščina, za katero pa se vendar ne meni. Če bi jo državni uradnik zaslišal, bi jo nedvomno razglasil za siromakinjo;

toda mar pomislimo na koristnost njenih kril? Zbogom, uboštvo! Res, če bi se v to vmešala javna podpora, bi bila ptica zares uboga; mučili bi jo s kopico vprašanj, spričo katerih bi končno prepričala samo sebe, da je res uboga.

Vsakdanji kruh prihaja od Boga

Ne skrbite torej in ne govorite: Kaj bomo jedli ali kaj bomo pili. Kajti po vsem tem sprašujejo pogani; *kristjan namreč nima te skrbi*. Očitno je zelo mogoče, da je kristjan bogat, vendar ne gre za to; govorimo o kristjanu v uboštvu. Revež nima skrbi zaradi tega: ubog je, in vendar ni ubog. Kadar ti namreč primanjkuje zalog, ne da bi bil s tem obseden, kadar si ubog, ne da bi to bil, in kadar se obnašaš kakor ptica, ne da bi bil sinica, tedaj si kristjan.

Od česa torej živi kristjan, ki je ubog? *Od vsakdanjega kruha*. V tem je podoben ptici. A če le-ta ni poganka, zato še ni kristjanka – kajti kristjan *v molitvi prosi* za vsakdanji kruh. Je torej še bolj ubog kakor ptica, ker mora moliti za svojo hrano, ki je ptica ne prosi tako. Tako misli pogan. Kristjan v molitvi prosi za vsakdanji kruh in ga prejema, ne da bi imel kaj, kar bi skrnil za ponoči; prosi, da bi ga dobil, in s svojo molitvijo ponoči odloži skrb in spi zdrav spanec, v zaupanju, da bo naslednji dan, ko se bo zbudil, prejel vsakdanji kruh, za katerega tako prosi. Kristjan torej ne živi od vsakdanjega kruha kakor ptica ali potepuh, ki ga vzame, kjer ga najde; kristjan ga namreč najde tam, kjer ga išče, v svoji molitvi. Zato pa ima, najsi je še tako ubog, za življenje še nekaj več kot vsakdanji kruh, kar ima zanj dodaten okus, vrednost in hranilnost, ki jih za ptico ne more imeti; ko namreč kristjan prosi zanj v molitvi, ve, da vsakdanji kruh *prihaja od Boga*: mar nima darilce, malenkost, ki prihaja od ljubljene osebe, prav tako brezmejno vrednost za ljubečega? Tako se tudi kristjan, ko misli na svoje zemeljske potrebe in nuje, ne zadovolji s tem, da reče, da mu vsakdanji kruh zadošča; istočasno govori o nečem drugem, ko pravi: »Zadošča mi, da prihaja od Boga« (in nobena ptica in noben pogan ne ve, kaj je tisto, o čemer

govori). Sokrat, preprost modrijan iz antike, je globoko govoril o najvišjih stvareh, pri čemer je nenehno kramljal o hrani in o pijači: enako se siromašen kristjan, ko govori o hrani, v vsej preprostosti pogovarja o najvišjih stvareh; ko govori o vsakdanjem kruhu, misli manj na hrano kakor na to, da prihaja z Božje mize. Ptica ne živi tako od vsakdanjega kruha. Resda ne živi kot pogan, zato da jé, saj jé, zato da živi – vendar ali *živi* v pravem pomenu besede?

Očetov blagoslov nasičuje

Kristjan živi od vsakdanjega kruha; to zanj ni vprašanje, kakor ni vprašanje, kaj bo jedel in kaj pil. V teh stvareh se zanaša na nebeškega Očeta, ki ve, da vse to potrebuje; čeprav ubog, ne začne iskati teh stvari kakor pogan. Išče nekaj drugega in zato *živi* (lahko se namreč vprašamo, koliko ptica zares »živi«); živi za to drugo stvar in zato lahko upravičeno reče, da živi. Veruje, da ima v nebesih Očeta, ki vsak dan odpira svojo sočutno roko in nasičuje vsa ustvarjena bitja in tudi njega z blagoslovom; vendar ne išče nasičenja, temveč nebeškega Očeta. Veruje, da se človek ne razlikuje od ptice v tem, da ne more živeti od tako neznatnega, ampak v tem, da ne more živeti »samo od kruha«; veruje, da nasičuje blagoslov; in ne išče nasičenja, temveč blagoslov. Veruje, da *noben* vrabec ne pade na tla brez volje nebeškega Očeta (in *noben* vrabec tega ne ve, in za ptico tudi ni važno, da je tako!). Veruje, da bo prav tako, kakor prejema vsakdanji kruh v tem zemeljskem življenju, nekoč srečno živel v nebesih. Takšna je njegova razlaga besede: »Življenje je več kakor jed;« kajti gotovo je več kakor to celo v minljivosti, a nebeško življenje se nikakor ne da primerjati s hrano in pijačo, v čemer ni bistvo *človekovega* življenja in še manj Božjega kraljestva! Nenehno se spominja, da se življenje posvečevanja udejanja na zemlji v uboštvi, da je bil Kristus lačen v puščavi in žejen na križu; tako da moremo ne le živeti v uboštvi, ampak *zares* živeti v njem. In zato prosi v svoji molitvi za vsakdanji kruh in se zahvaljuje zanj, česar ptica ne dela; a prositi in se zahvaljevati je zanj pomembnejše

kakor hrana; to postaja njegova jed, kakor je »Kristusova jed, da spolnjuje voljo svojega Očeta«.

Prositi, zahvaljevati se pomeni živeti

Je torej ubogi kristjan bogat? Prav gotovo; kajti ptica v uboštvu, ne da bi se menila za to, zagotovo ni poganka in zato tudi ni uboga: je uboga, ne da bi to bila; a zato še ni kristjanka in zato je vendarle uboga, neverjetno uboga, uboga ptica! Kakšno uboštvu je, če ne moreš prositi in se zahvaljevati, če vse sprejemaš z neke vrste nehvaležnostjo in si tako rekoč neobstoječ za dobrotnika, ki mu dolguješ življenje! Kajti biti zmožen prositi, se zahvaljevati pomeni *živeti*. Bogastvo ubogega kristjana je v tem, da biva za Boga, ki mu resda ni dal enkrat za vselej zemeljskega bogastva, a ki mu vsak dan daje vsakdanji kruh. Vsak dan! Da, vsak dan ima razlog, da misli na svojega dobrotnika, da ga prosi in se mu zahvaljuje. In njegovo bogastvo raste vsak dan, ko to dela in jasneje vidi, da biva za Boga, kakor Bog zanj; zemeljsko bogastvo pa se nasprotno zmanjšuje vsakokrat, ko bogataš pozabi moliti in se zahvaljevati. In kakšno uboštvu je, če si tako enkrat za vselej prejel oskrbo s hrano za vse življenje; kakšno bogastvo pa je, če jo prejemaš »vsak dan«! Kako medlo stanje je, če skoraj vsak dan pozabljaš, da si svoje imetje prejel; kakšna sreča pa, če se tega spominjaš vsak dan, spominjaš svojega dobrotnika, svojega Boga, svojega stvarnika, svojega darovalca, svojega nebeškega Očeta, skratka, ljubezni, zaradi katere je edino vredno živeti in ki je edina vredna, da ji posvetiš svoje življenje!

Bogastvo ubogega kristjana

Potemtakem: je ubogi kristjan torej bogat? Prav gotovo, in prepoznal ga boš tudi po tem, da ne želi govoriti o svojem zemeljskem uboštvu, ampak predvsem o nebeškem bogastvu. Zato se tudi njegove besede zdijo včasih tako čudne. Kajti medtem ko ga vse

okrog njega spominja na njegovo uboštvo, govori o svojem bogastvu; in nihče ga ne more razumeti, razen kristjana. Neki pobožen puščavnik je živel, pravijo, dolga leta mrtev za svet in se strogo držal svoje zaobljube uboštva, tako da je pridobil prijateljstvo z velikim bogatašem, ki je ob svoji smrti zapustil vse premoženje temu samotarju, ki je dolgo živel od vsakdanjega kruha. Prišli so to naznanit puščavniku, ta pa je odgovoril: »To mora biti pomota; kako me je mogel postaviti za svojega dediča, mene, ki sem umrl veliko pred njim!« Kako se je zemeljsko bogastvo zdelo ubogo poleg tistega drugega! In takšno se vedno razodene vpričo smrti. A kristjan, ki živi v uboštvu, ne da bi bil za to v skrbeh, je tudi mrtev za svet in svetu. Prav zato *živi*. Kajti ptica ob smrti neha živeti, kristjan pa živi, ko umrje. In zato se bogastvo vsega sveta, ki ga moremo uporabljati ves čas svojega življenja, zdi tako nepomembno, če ga primerjamo z njegovim uboštvom, bolje, z njegovim bogastvom. Mrtvec ne potrebuje denarja, to vemo vsi; živ človek pa, ki ga res ne uporablja, mora biti bodisi zelo bogat (in v tem primeru je zelo mogoče, da ga potrebuje še več) bodisi ubog kristjan.

Kolikor je torej ubogi kristjan bogat, ni podoben ptici, ki je uboga, ne da bi to bila: tudi on, ubog, pa vendar ne ubog, je bogat. Ptice ne skrbijo majhne reči, ki jih ne išče, ne skrbijo pa je tudi velike; ne pozna skrbi, a zanjo je njeno življenje tako, kot da ne bi bilo predmet skrbi nekoga drugega. Kristjan tako rekoč deli z Bogom; njemu prepušča skrb za hrano, za pijačo in vse to, medtem ko sam išče Božje kraljestvo in njegovo pravičnost. Ptica v svojem uboštvu vzleta proti oblakom, ne da bi jo težila skrb zaradi uboštva, kristjan pa se dviga še više; *ptica*, se zdi, išče Boga, ko leti proti nebu, kristjan pa ga najde; *ptica*, se zdi, se napotuje k Bogu s pomočjo kril, najde pa ga kristjan in najde ga (o nebeška sreča!) na zemlji; *ptica*, se zdi, prodira v nebesa, ki pa vendar ostajajo zaprta in se odprejo samo kristjanu!

Ne bodite torej v skrbeh in ne govorite: Kaj bomo jedli ali kaj bomo pili? Kajti po vsem tem sprašujejo pogani. *Da, pogane skrbijo te stvari.*

Uboštvo bogatega pogana

Ptica živi v uboštvu, ne da bi jo to skrbelo – molči; kristjan živi v uboštvu, ne da bi ga to skrbelo; ne govori o uboštvu, ampak o bogastvu; pogana pa uboštvo skrbi. Namesto da bi bil v uboštvu brez skrbi, je (in prvo ustreza drugemu) »brez Boga v svetu« (Ef 2,12). Zato pozna skrb. Ne molči kakor brezskrbna ptica; ne govori kakor kristjan, ki rad govori o svojem bogastvu; pogovarja se in pogovarjati se zna samo o uboštvu in skrbeh, ki so z njim povezane. Sprašuje: Kaj bom jedel; kaj bom pil, danes, jutri, pojutrišnjem, pozimi, prihodnjo pomlad, ko bom star, z mojimi in vso deželo; kaj bomo jedli, kaj bomo pili? In tega vprašanja ne postavlja v trenutku zaskrbljenosti, da bi se potem skesal, ali v času pomanjkanja, da bi potem prosil Boga odpuščanja. Ne, brez Boga je v svetu in ima se za pomembnega zaradi tega vprašanja, res življenjskega vprašanja, kot se izraža; dela se važnega, ko misli, da se ukvarja izključno s tem življenjskim vprašanjem; zdi se mu nesprijemljivo, da vlada (kajti on nima nič opraviti z Bogom) dopušča, da mu česa primanjkuje, njemu, ki živi izključno za to življenjsko vprašanje. Za sanjača ima vsakega, ki se ne ukvarja z njim, vsaj kadar mu o tem govorijo; tudi najvzvišenejše in najsvetejše teme so v njegovih očeh malenkosti in izmisleki v primeri s stvarnostjo tega življenjskega vprašanja, najglobljega od vseh. Zdi se mu bedno primerjati zrelega človeka liliji in ptici: kaj ponujata našim očem ali česa nas učita? Če smo kakor on človek, ki se je poučil o resnosti življenja, soprog, oče in državljan, je res slaba šala in otročja ideja vabiti nas, da motrimo lilije in ptice, kot da ne bi imeli drugih stvari za opazovanje. »Če ne bi,« pravi, »le zaradi bontona in zaradi svojih otrok imel navade, da jih poučim v religiji, bi rekel, da v Svetem pismu najdemo prav malo stvari v odgovor na to temeljno vprašanje in zelo malo zares koristnih podatkov, razen kakšnega veličastnega stavka o tem in onem. V njem najdemo poročila o Kristusu in apostolih; a za res življenjsko vprašanje ni najmanjše trohice odgovora; od česa so živeli, kako so mogli povsod plačevati, plačevati pristojbine in davke? Zelo beden način odgovarjanja na problem življenjske dra-

ginje je njegovo reševanje s čudežem; in tudi če bi bil ta resničen, kaj dokazuje? Vnaprej ne mislijo prav na nobeno sredstvo, da bi se izvlekli iz stvari; v trenutku, ko je treba plačati davek, reče enemu od učencev, naj potegne iz vode ribo, v ustih katere je statêr za plačilo davka; če je to res, kaj to dokazuje? V Svetem pismu ne najdem ničesar resnega, ne resnega odgovora na resno vprašanje; resen človek ne mara, da se norčujejo iz njega, kot da bi bili na komediji. Duhovniki naj kar priporočajo te stvari ženskam in otrokom; a navsezadnje se vsak resen in razsvetljen človek strinja z menoj; in na javnih shodih, kjer se srečujejo resni ljudje, častimo samo modro razsodnost, ki je dobro poučena o stvarnosti.«

Tako govori pogan; kajti poganstvo je bilo brez Boga v svetu; krščanstvo pa razodeva brezbožnost poganstva. Ta brezbožnost ni v tem, da se prepuščaš skrbem, čeprav ni krščansko, če to delaš; je v tem, da se nočeš poučiti od ničesar drugega, da nočeš razumeti, da je ta skrb grešna; Tudi Sveto pismo pravi, da si človek lahko obteži srce s skrbjo za preživljanje natanko tako kot z razuzdanostjo in pijanostjo (Lk 21,34). Življenje povsod ponuja razcepe. Vsak človek se na začetku življenja znajde pred enim od njih: to je njegova popolnost in ne njegova zasluga; kje je na *koncu*, je odvisno od njegove izbire in njegove odgovornosti (kajti na *koncu* je nemogoče biti na razcepu). Za tistega, ki živi v uboštvu in ki se mu zato ne more odreči, je razcep v tem, ali naj se krščansko odreče tej skrbi in povzdigne oči k »Poti«, ali pa se ji vda in zavije na krivo pot; kajti z vidika večnosti ni nikoli dveh poti, kljub razcepu: je samo ena, druga je zgrešena. Bolj ko se človek pogreza v skrb, bolj se hkrati oddaljuje od Boga in krščanstva; in na najnižji stopnji padca je, kadar *noče* vedeti o ničemer višjem kakor o svoji skrbi, iz katere hoče napraviti ne le najbolj morečo (kar ni, saj je najbolj pekoča bolečina kesanja), ampak tudi najbolj vzvišeno skrb.

Suženj, bednejši od vsake živali

Vendar tisti, ki hočejo biti bogati, padejo v številne skušnjave in pasti; in kaj je skrb ubogega, če ne to, kako bi postal bogat! Morda skrb ne zahteva takoj bogastva; ker jo stiska trda nuja in je nemočna, se začasno zadovolji z manjšim. A če bi ta ista skrb videla svojo trenutno željo povsem izpolnjeno in če bi se ponujale večje možnosti, bi poželega čedalje več. Motimo se, če mislimo, da bi se skrb uboštva, ko je zavrnila Božje zdravljenje (in če ga sprejme, lahko prav tako dobro začne z nekaj manj kot z nekaj več), zadovoljila z nekim stanjem, preden bi dosegla bogastvo, s katerim pa se spet ne bi zadovoljila. Kakšna brezmejna pot se ponuja skrbi zaradi uboštva; najhujše pa je to, da je ta pot povsod prekrizana s skušnjavami! Kajti kamorkoli gremo, naletimo na same nevarnosti; a tisti, ki išče bogastvo, hodi povsod naproti tem skušnjavam; in neizogibno je, da se ujame v te pasti, ki mu jih ni nastavil Bog, ampak vanje rine sam. Človek, ki živi v uboštvu, je že v težkem položaju, vendar nikakor ni zapuščen od Boga; odrešenje, ki je *red*, je v tem, da se ne predajaš skrbem; kajti spoznavamo, da je odrešenje, ki ga podarja Bog, edino resnično spricho tega, da je »zaukazano«. Težko je hoditi po njegovi poti, ne da bi se predajal skrbem, skoraj tako težko kakor hoditi po morju; a če moreš verovati, je to vendarle mogoče. V vsaki nevarnosti je pomembno predvsem to, da se osvobodiš misli nanjo. Če se ne moreš rešiti svojega uboštva, se moreš osvoboditi vsaj misli nanj, s tem da nenehno misliš na Boga; tako kristjan hodi po *njegovi* poti; svoj pogled usmerja navzgor, odmika oči od nevarnosti, je v uboštvu, ne da bi ga to skrbelo. Tisti pa, ki hoče biti bogat, stalno priklepa svojo misel na zemljo, kjer ga ima v šahu njegova skrb; hodi sključen in nenehno gleda predse – da bi videl, če se mu ne bo nasmehnila sreča. Nenehno gleda predse; to je res, navadno, najboljši način, da se izogneš skušnjavi; vendar on tega ne ve: gledati predse pomeni ravno pasti v zanko, to je način, da človek odkriva vedno večje težave in pada čedalje globlje vanje. Že je plen skušnjave in prav skrb je njena najbolj zvita služabnica; in skušnjava prebiva na zemlji, kjer so »vse tiste stvari,

ki jih iščejo pogani«; ona je tu doli, in bolj ko pripravlja človeka do tega, da skloni svoj pogled k njej, bolj gotov napravlja njegov padec. Kaj je namreč *ta skušnjava*, sama v sebi mnogovrstna? Ni v tem, kot za požeruha, da živi zato, da jé, ampak v uporu proti Božjemu redu v tem, da živi zato, da gara kot suženj; je v tem, da izgubi samega sebe, da pogubi svojo dušo, da neha biti človek in živi kot človek, ki ni več svoboden kakor ptica, temveč zapuščen od Boga; skratka, v tem, da je suženj, bednejši od živali. Je v tem, da dela kot suženj! Namesto da bi *delal* za vsakdanji kruh, kakor je ukazano vsakemu človeku, gara kot suženj, da ga prejme – ne da bi bil nasičen, ker ga preganja skrb, da bi bil bogat. Namesto da bi *prosil v molitvi* za vsakdanji kruh, gara kot suženj, da si ga preskrbi, ker je postal suženj ljudi in svoje lastne skrbi ter pozabil, da si ga mora izprositi od Boga. Namesto da bi sprejel svoje stanje, uboštvo, v katerem pa je človek vendar ljubljene od Boga, nikoli ne pozna notranjega veselja, veselja v Bogu; sebe in svoje življenje prepušča prekletstvu tega suženjstva, noč in dan žalosten v duši, slabe in čemerne volje, pri vsej dejavnosti brez duhovnosti, s srcem, obteženim s skrbjo za preživetje, s srcem, skvarjenim od pohlepa, kljub uboštvu, v katerem je.

Sklep

Za sklep pomisli na ptico, ki mora poseči v naš (na)govor kakor v Evangeliju. V primerjavi s poganom brez Boga in v žalosti je ptica v uboštvu, ne da bi jo to skrbelo, ena sama *brezskrbnost*; v primerjavi s pobožno vero kristjana pa je *brezskrbnost* ptice lahkomišelnost. V primerjavi s ptico v njeni lahkomišelnosti je pogan tehtajoč in težek kot kamen; v primerjavi s kristjanom v njegovi svobodi pa je ptica vendar enako podvržena zakonu težnosti. V primerjavi s ptico, ki je živa, je pogan mrtev; v primerjavi s kristjanom pa za ptico vendarle ne moremo reči, da je živa. V primerjavi s ptico, ki molči, je pogan klepetav; v primerjavi s kristjanom pa je pogan vendar brez besede: ne moli in se ne zahvaljuje, kar je v globokem

pomenu človeška govorica; vse drugo, vse, kar pogan pove, je v tem pogledu to, kar je papagajeva beseda v primeri s človekovo. Ptica je uboga, in vendar ni uboga; kristjan je ubog, vendar bogat v svojem uboštvu; pogan je ubog, nenehno ubog, revnejši od najbolj uboge ptice. Kdo je *pravi revež*, tako ubog, da o njem ne moremo povedati nič drugega, ker sam ne zna povedati nič drugega? Pogan. Po krščanskem nauku nihče drug ni ubog, nihče ni ubog, ne ptica ne kristjan. Dolga je pot za tistega, ki v uboštvu hoče biti bogat; bližnjica ptice je najkrajša, kristjanova pot pa bolj napolnjena s srečo.